

Kantapääaavan luontoselvitys asemakaavaa varten

Sodankylän kunta
31.7.2022

LUONTO
SELVITYS KANGAS

Pia Kangas · Luontokartoittaja (EAT) · 040 594 4222
pia@luontoselvityskangas.fi · www.luontoselvityskangas.fi
Urpakuja 8, 98530 Pyhätunturi · Y-tunnus: 2997914-4

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	2
2 LUONTOKOhteiden ARVOTTAMINEN JA SUOSITUKSET	3
2.1 Luontokohteiden arvottaminen	3
Arvoluokka I: Lainsäädännöllä turvatut kohteet	3
Arvoluokka II: Erityisen tärkeät kohteet	4
Arvoluokka III: Monimuotoisuutta turvaavat kohteet.....	4
Arvoluokka IV: Monimuotoisuutta tukevat kohteet	4
2.2 Suositukset	5
3 KANTAPÄÄAAVAN ASEMAKAAVA-ALUEEN YLEISKUVAUS	5
4 HUOMIOITAVAT KOhteET	7
5 SUOSITUKSET KOSKIEN KAAVOITUUSTA	9
LÄHDELUETTELO.....	10

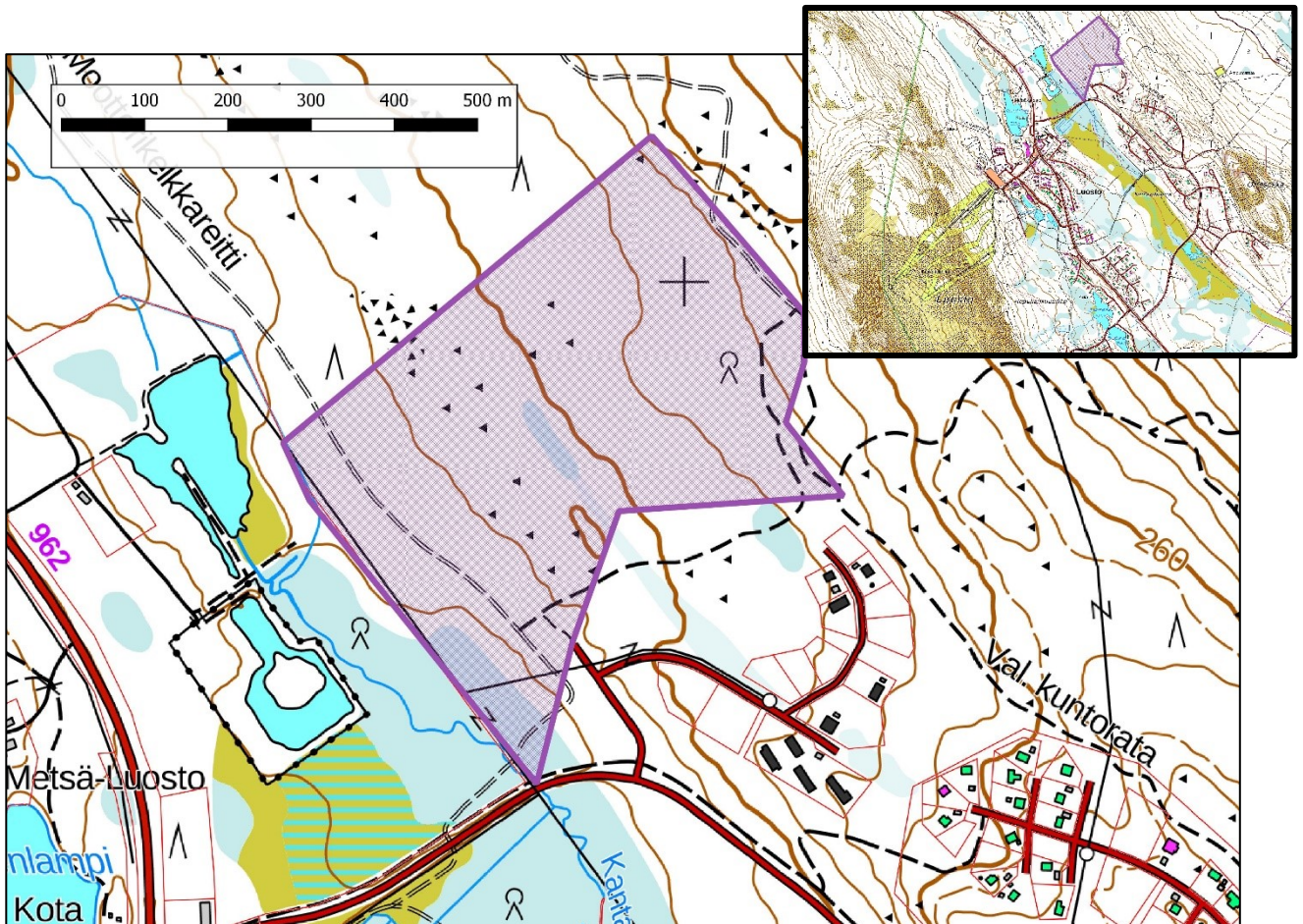
Pohjakartat: © Maanmittauslaitos 2022

Valokuvat: Pia Kangas

Kannen valokuva: Kaavoitusalueelta valokuvattuna Ukko-Luoston suuntaan.

1 JOHDANTO

Sodankylän Luoston matkailukeskuksen Kantapääaavan alueelle ollaan käynnistämässä Sodankylän kunnan toimesta asemakaavoitusta. Asemakaavassa on tarkoitus tutkia mahdollisuutta osoittaa alueelle lähinnä vakituisen asumisen rakennuspaikkoja. Alueen pinta-ala on noin 22 hehtaaria. Alueelle on laadittu yleiskaava vuonna 2006. Alue on merkattu pääasiassa pientalovaltaisiksi asuinalueeksi sekä virkistysalueeksi reunaosiltaan. Kaavoitettava alue on esitetty kuvassa 1.

Kuva 1. Kartassa on esitetty Kantapääaavan asemakaavoitettava alue. Pienemmässä kartassa on esitetty alueen sijainti suhteessa Luoston matkailukeskukseen.

Luonnontieteellisen keskuksen ylläpitämästä laji.fi paikkatietojärjestelmästä on tilattu alueen lajitiedot. Alueelta ei ole ollut tiedossa aiempia uhanalaisten tai huomionarvoisten lajien esiintymiä. Kantapääaavan varrelta on useampia huomionarvoisten lajien esiintymiä, mutta aiemmin tiedossa olevat esiintymät eivät sijaitse nyt kaavoitettavalla alueella.

Luontokartoitus alueelle on tehty aamulla 9.6.2022 luontokartoittaja (EAT) Pia Kankaan toimesta. Ajankohta oli sopiva luontotyyppien ja kasvillisuuden havainnoimiselle. Kartoituksen yhteydessä havainnoitiin myös linnustoa.

2 LUONTOKOHTEIDEN ARVOTTAMINEN JA SUOSITUKSET

Huomionarvoisten luontotyyppien ja lajien inventointien tausta-aineistossa on hyödynnetty seuraavia olemassa olevia paikkatietoaineistoja:

- Pohjavesialueet (SYKE)
- Arvokkaat kallioalueet (SYKE)
- Arvokkaat moreenimuodostumat (SYKE)
- Arvokkaat tuuli- ja rantakerrostumat (SYKE)
- Arvokkaat kivikot (SYKE)
- Soidensuojelun täydennysehdotus (SYKE)
- Suojellut alueet (SYKE)
- Huomionarvoinen lajisto (Luonnontieteellinen keskusmuseo / laji.fi)
- Eriyisen tärkeät elinympäristökuviot (Metsäkeskus)

Luontokohteiden arvottamisessa on hyödynnetty Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi (2021) - oppaan mukaista ohjeistusta. Luontokohteet ovat arvoluokiteltu neljään (4) eri luokkaan. Tässä on esitetty eri arvoluokat koskien kaavoitusta. Kohteet on eritelty tarkkaan, sillä luokituksissa ja niiden mukaisissa suosituksissa on eroavaisuutta verrattuna aikaisempiin olemassa oleviin käytäntöihin.

2.1 Luontokohteiden arvottaminen

Arvoluokka I: Lainsäädännöllä turvatut kohteet

Luonnonsuojelulain (1096/1996) 29 §:n mukaisia luontotyyppijä ei saa muuttaa niin, että luontotyyppin ominaispiirteiden säilyminen kyseisellä alueella vaarantuu (Luonnonsuojelulaki 1096/1996). Luonnonsuojelulain mukaisen luontotyyppin rajauksen tekee Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Vesilain (587/2011) 11 §:n mukaan luonnontilaisen enintään kymmenen hehtaarin suuruisen fladan, kluuvijärven tai lähteen luonnontilan vaarantaminen on kiellettyä. Vesilain vesiluontotyyppien suojelu rajoittuu lain perustelujen mukaan itse vesimuodostumaan, mutta lain käytännön soveltamisessa vesimuodostuman lähiympäristö luetaan mukaan. (Vesilaki 587/2011). Lähteiksi luokitellaan lähteet, tihkupinnat ja lähdepurot.

Luontodirektiivin IV-liitteiden (a) lajien lisääntymis ja levähdyspaikat (sekä lajien tärkeät kulkuyhteydet ja siirtymäreitit). Luonnonsuojelulain 49 §:n perusteella luontodirektiivin liitteen IV lajit ovat yhteisön tärkeinä pitämiä eläin- ja kasvilajeja, alalajeja tai lajiryhmiä. Nämä lajit edellyttävät tiukkaa suojelua, ts. niiden tahallinen tappaminen, pyydystäminen, kerääminen, häiritseminen erityisesti pesinnän aikana sekä kaupallinen käyttö on kielletty. Näiden lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentäminen ja hävittäminen on kiellettyä.

Luonnonsuojelulain erityisesti suojeltavien lajien, luontodirektiivin liitteen II lajien ja lintudirektiivin liitteen I lajien rajatut esiintymät. Luonnonsuojelulain 47 §:n perusteella erityisesti suojeltavien lajien säilymiselle tärkeää esiintymispaikkaa ei saa hävittää eikä heikentää. Kielto tulee voimaan, kun ELY-keskus on rajannut esiintymispaikan ja tiedottanut siitä maanomistajalle. Luontodirektiivin II-liitteessä lueteltujen lajien merkittävien esiintymispaikkojen hävittäminen tai heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain 47 § 5 momentin mukaan. Elinpaikka on merkittävä, jos se vaikuttaa lajin suotuisan suojelun tason saavuttamiseen tai säilyttämiseen. Lintudirektiivin liitteen I-lajit ovat yhteisön tärkeinä pitämät lajit, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityissuojelualueita (Natura 2000 - alueverkosto). Vastaava velvoite koskee säännöllisesti esiintyviä muuttolintuja erityisesti kosteikkojen osalta

Luonnonmuistomerkit ovat Luonnonsuojelulain 23 § rauhoitettuja luonnonmuodostumia, mm puita, puuryhmiä, siirtolohkareita ja muita luonnonmuodostumia. Luonnonmuodostumia voidaan suojella muun muassa niiden kauneuden, harvinaisuuden, maisemallisen merkityksen tai tieteellisen arvon vuoksi. Rauhoitetun luonnonmuistomerkin vahingoittaminen tai turmelu on kielletty. Päätöksen kohteesta tekee viranomainen tai laitos, jonka alueella kohde sijaitsee.

Luonnonsuojelulain 39 §:n mukaiset rauhoitettujen lintujen merkityt pesäpuut tai suurten pesälintujen pesäpuut

Arvoluokka II: Erityisen tärkeät kohteet

- Luontotyyppi- ja lajiesiintymien muodostamat merkittävät kokonaisuudet. Kohde sisältää useita huomionarvoisia lajeja ja/tai luontotyyppejä.
- Uhanalaisten luontotyyppien sekä lajien merkittävät esiintymät (äärimmäisen uhanalainen CR, erittäin uhanalainen EN, vaarantunut VU). Uhanalaisiin luontotyyppihin kuuluvat valtakunnallisesti uhanalaisiksi arvioidut luontotyyppit.
- Luontodirektiivin liitteen I merkittävät esiintymät (ns. Natura luontotyyppit)
- Lintudirektiivin liitteen I lajeille ja niitä vastaaville muuttolinnuille erittäin tärkeät pesimä-, levähdys-, ruokailu-, talvehtemis- ja sulkimialueet. Tässä huomioidaan kohteen laajuus, lintujen määrä sekä merkitys lajille, esim. päämuuttoreitin varrella sijaitsevat alueet.
- LsL:n suojeltujen luontotyyppien merkittävät rajaamattomat esiintymät (erityisesti suojeltu, lintudirektiivi I)
- Luontodirektiivin liitteiden II ja IV lajien merkittävät esiintymät
- lepakoille tärkeät saalistusalueet

Arvoluokka III: Monimuotoisuutta turvaavat kohteet

Luontotyyppien ja lajiesiintymien muodostamat muut kokonaisuudet (ei merkittävä, yksittäinen ja/tai pieni esiintymä)

- Uhanalaisten luontotyyppien ja lajien ei-merkittävät esiintymät
- Luontodirektiivin liitteen I luontotyyppien muut esiintymät (ns. Natura-luontotyyppit)
- Lintudirektiivin liitteen I lajeille ja niitä vastaaville muuttolinnuille tärkeät kohteet
- Luontodirektiivin liitteiden II ja IV(b) lajien muut esiintymät

Arvoluokka IV: Monimuotoisuutta tukevat kohteet

- Silmälläpidettävien (NT), puutteellisesti tunnettujen (DD) ja alueellisesti uhanalisten (RT) lajien ja luontotyyppien esiintymät
- Metsäkanalintujen soidinpaikat
- Muut monimuotoisuutta tukevat kohteet, mm.
  - vastuuluontotyyppit
  - rauhoitettujen lajien esiintymät. Luonnonsuojelulain 42 §:n perusteella rauhoitetun kasvin tai sen osan poimiminen, kerääminen, irti leikkaaminen, juurineen ottaminen tai hävittäminen on kielletty. Rauhoittaminen ei kuitenkaan tarjoa lajeille lakisääteistä suojaa, sillä LsL 48 § ei estä alueen käyttämistä maa- ja metsätalouteen tai rakennustoimintaan. Tällöin on kuitenkin vältettävä vahingoittamista tai häiritsemistä.

Näiden lisäksi on mahdollisuuksien mukaan huomioitu myös Metsälain 10 § kohteet. Metsälain mukaiset metsämaan kohteet ja/tai runsaslahopuustoiset $\geq 10 \text{ m}^3/\text{ha}$, voi yksityinen maanomistaja mahdollisesti hakea Metsäkeskukselta ympäristötuella suojelluksi kohteeksi tai Metso-kohteeksi.

2.2 Suositukset

Luokan 1 lainsäädännöllä turvattujen kohteiden luonnonarvoja heikentävä maankäyttö on pääsääntöisesti kielletty.

Luokan 2 ja 3 kohteet ovat luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä, mutta vailla suoraa lainsäädännön turvaa. Suositusten tavoitteena on näiden kohteiden nykyisen arvon ja monimuotoisuuden säilyttäminen tai parantaminen. Esimerkiksi erityisesti suojeltavan lajin rajaamattoman esiintymien osalta luontoselvitysten tekijän antamat suositukset voidaan sisällyttää myöhemmin tehtävään rajauspäätökseen.

Luokan 4 monimuotoisuutta tukevat kohteet ovat myös vailla lainsäädännön turvaa. Näille kohteille annetaan suosituksia kohteiden huomioonottamisessa jatkosuunnittelussa tai hoito- ja ennallistamistoimenpiteiden yhteydessä. Kohteet on hyvä huomioida mahdollisuuksien mukaan kaavoituksessa.

3 KANTAPÄÄAAVAN ASEMAKAAVA-ALUEEN YLEISKUVAUS

Asemakaava-alueen kallioperä on arkoosikvartsiittia. Maaperältä alue on sekalajitteista maalajia. Metsäkasvillisuusaluejaossa kaavoitusalue kuuluu pohjoisboreaaliseen Perä-Pohjolan vyöhykkeeseen (4b). Suokasvillisuusvyöhykejaossa kartoituskohde sijaitsee Perä-Pohjolan aapasuot - alueella. Eliömaantieteellisesti alue kuuluu Sompion Lappiin (SoL). Luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnissa kohde sijoittuu Pohjois-Suomen arviointialueeseen. Kantapääaapa ei sijaitse pohjavesialueella. Alueen välittömässä läheisyydessä ei ole arvokkaita kivikkoja tai metsälain 10 §:n mukaisia kohteita.

Inventointialue sijaitsee Kantapääavaaran eteläosassa loivassa rinneosassa. Rinnealue on kalteva lounaaseen. Alueen koillis- ja itäosassa sijaitsee kuntorata. Koillisosassa alue rajautuu rinnekivikkoon.

Alue on pääasiassa tuoreen kankaan kerrossammal-mustikkatyyppiä (HMT). Lajisto on hyvin tyyppillistä varpuvaltaiselle kangasmetsälle. Paikoin on soistuneisuutta ja lajistossa kasvaa suopursua ja juulukkaa. Puusto on pääasiassa kasvatusmetsän mäntyä ja koivua. Koivua kasvaa runsaammin mustikkatyyppin tuoreella kankaalla, jossa on myös pihlajaa, riidenliekoa ja metsälauhaa kenttäkerroksen kasvillisuudessa (Kuva 2). Mäntyä kasvaa karummalla varpukankaalla. Jonkin verran kasvaa katajaa.

Kuva 2. Paikoin alueella oli käyntiajankohtana harventamatonta koivuvaltaista sekametsää.

Maaperä on paikoin kivikkoinen. Laajemmat ja yhteneväiset kivikot sijaitseva kaavoitusalueen länsipuolella sekä itä-koillisosassa rinteessä kaavoitusalueen ulkopuolella. Lahopuuta on hyvin niukasti. Ainoastaan kivikkojen läheisyydessä on muutamia maakelopuita.

Maastokäynnin aikaan suurin osa kaavoitusaluetta oli hakattu osittain melko harvapuustoiseksi (Kuva 3). Hakkuiden johdosta alueella on selkeämmin havaittavissa Luoston tunturiketju.

Kuva 3. Puustoa on juuri harvennettu alueelta.

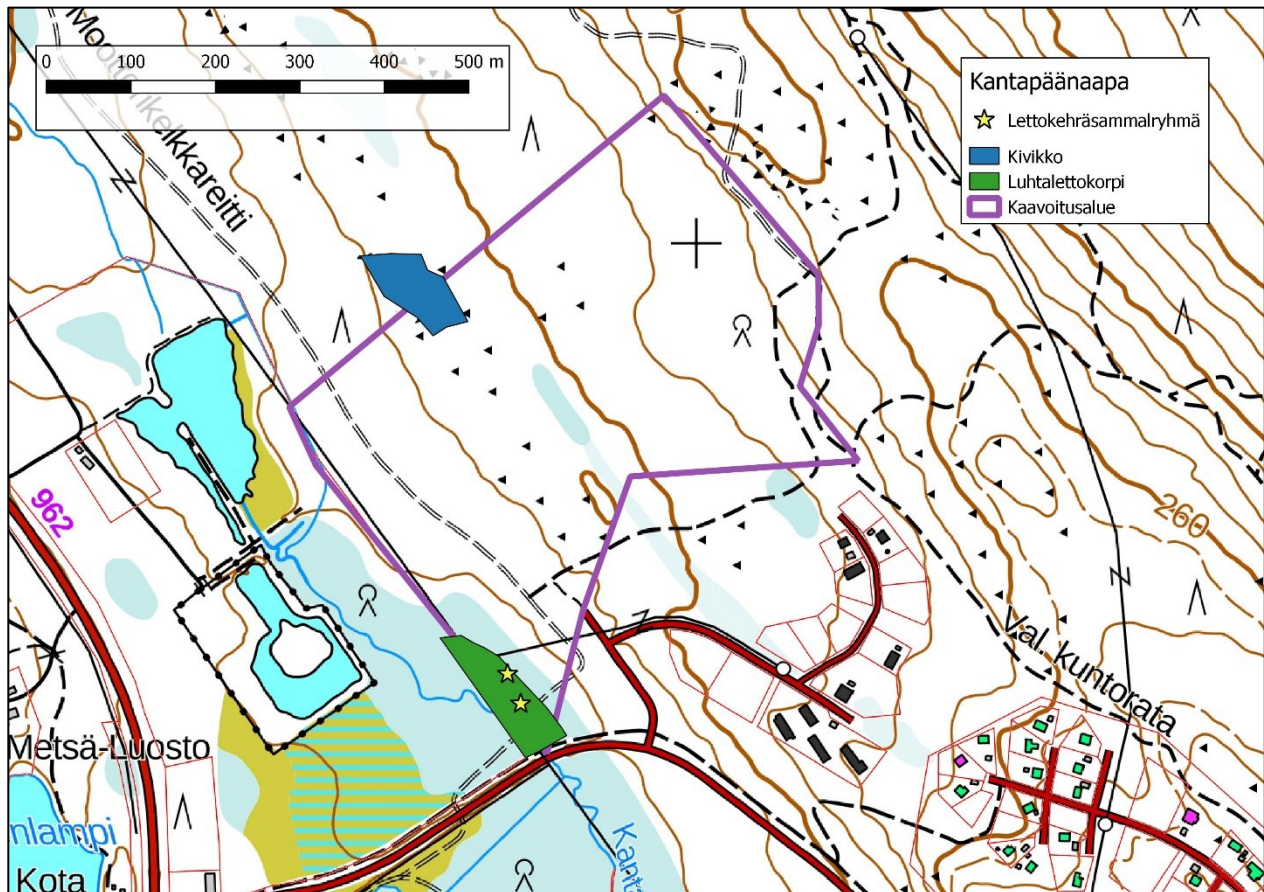
Aivan eteläreunassa moottorikelkkareitin läheisyydessä on suota. Kantapääojan ja sen viereinen luhtalettokorpi on esitelty huomionarvoisissa kohteissa. Luhtalettokorven ja kivennäismaan reunassa on oligotrofista lyhtkorsirämettä. Rämeeiltä on hakattu puut kivennäismaiden hakkuiden yhteydessä. Muutama yksittäinen puu on myös poistettu luhtalettokorven reunalta.

Alueella havaittiin runsaasti lintuja maastokäynnin aikaan. Alueelta havaittiin kirjosiippo, korppi, pajulintu, järripeippo, kulorastas, tilhi, rautiainen, laulurastas, metsäkirvinen, urpiainen, talitiainen, käpytikka, keltavästäräkki, pajusirkku ja liro. Näistä kolme viimeksi mainittua havaittiin Kantapäänojan varrella. Todennäköisesti useampi metsälintu pesii Kantapäävaaran alueella. Eläimistöä havaittiin metsäjänis.

4 HUOMIOITAVAT KOHTEET

Alue on pääasiassa tasaikäistä ja tavanomaista metsäympäristöä. Kohde on melko matalaa loivaa rinnettä, joten se ei ole maisemallisesti erityisen herkkää aluetta. Puustoa tulisi säilyttää mahdollisuuksien mukaan rakennusten ympärillä. Kohteelta avautuu komeasti maisemat läheiselle Luoston tunturijonolle.

Huomioitavia kohteita alueella on eteläosan Kantapäänojan varren luhtalettokorpi sekä rakkakivikko länsiosassa (Kuva 4)

Kuva 4. Kantapäänaavan kaavoitusalueen huomionarvoiset kohteet.

Kaavoitusalueella kaikkein huomionarvoisin kohde on kantapäänojan puron varren luhtalettokorpi sekä siellä kasvava lettokehräsammal (Kuva 5). Korpiset mättäät ja vetiset rimmet vallitsevat. Jonkin verran on tihkupintaisuutta ilmentävää lajistoa. Luhtalettokorvessa kasvaa kitukasvuista kuusta. Pensaskerros on runsas ja lajistossa on mm. pohjanpaju sekä kiiltopaju. Kenttäkerroksessa havaittiin mm. tupasvillaa, pullosaraa, metsätähteä, kurjenjalkaa, suorvokkia, mesiangervoa ja mähkää. Pohjakerroksessa on vaateliaampaa sammallajistoa mm. lettohiirensammal, suokinnassammal, lehväsamaleet, keräpäärahkasammal ja lettonauhasammal. Kahdesta kohtaa havaittiin lettokehräsammalryhmän lajia (*Moerckia hibernica sensu lato*). Lettokehräsammalryhmän lajien määrittäminen on haastavaa, joten tämän takia on käytössä lajiryhmällinen määrittäminen. Lettokehräsammal on silmälläpidettävä (NT) laji.

Viimeisimmän uhanalaisuusarvioinnin mukaan luhtalettokorvet kuuluvat lettokorpiin ja ne on luokiteltu valtakunnallisesti äärimmäisen uhanalaiseksi (CR) luontotyyppiä. Pohjois-Suomessakin ko. luontotyyppi on luokiteltu vaarantuneeksi (VU). Luonnontilaisuutta hieman heikentävät muutaman kuusen poisto korven reunalta. Voi olla, että myös tienojat sekä rumpu vaikuttavat heikentävästi luonnontilaisuuteen. Suolla havaittu pajusirkku on luokiteltu vaarantuneeksi (VU) ja liro on silmälläpidettävä (NT) laji.

Koska kohteessa on useita merkittäviä tekijöitä, kuten huomionarvoisia lajeja sekä harvinainen luontotyyppi arvoluokitetaan se 2 kuuluvaksi eli erityisen tärkeisiin kohteisiin.

Kuva 5. Kantapääaavan varren luhtalettokorpea, joka rajautuu moottorikelkkareille sekä sähkölinjalle. Kuusen tyvellä kasvaa silmälläpidettävää (NT) lettokehräsammalta.

Alueen länsireunassa on yhtenäisempi rakkakivikko (Kuva 6). Kivikko jatkuu kaavoitusalueen ulkopuolelle. Rakkakivikko ei ole alueella mitenkään harvinainen, mutta se arvioidaan monimuotoisuutta tukeviin kohteisiin luokkaan 4.

Kuva 6. Alueen länsireunan rakkakivikko.

5 SUOSITUKSET KOSKIEN KAAVOITUUSTA

Alueella eteläreunassa oleva Kantapäänoja sekä sen ympäristössä oleva luhtalettokorpi tulee säilyttää luonnontilaisena. Näin olleen luhtalettokorven tai sitä reunustuvan rämeen lähistölle ei suositella ojituksia, jotka voivat vaikuttaa puron ja sitä ympäröivän leton luonnontilaisuuteen heikentävästi tai kuivattavasti. Matkailukeskusten alueella on suositeltavaa, että siellä olevat arvokkaat ja laajat suoalueet säilytetään. Ne tuovat monimuotoisuutta ja vaihtelevuutta maisemaan. Vaikka Kantapäänoja ei ole kokonaisuudessaan täysin luonnontilainen, niin sen ympäristössä on mm. vaatelaita sammal- ja lintulajeja.

Rajattu kivikkoalue tuo alueelle monimuotoisuutta ja sen ympäristössä on pienikasvuista iäkstä männikköä. Se suositellaan jätettäväksi mahdollisuuksien mukaan maankäytön ulkopuolelle.

Alueelle suunniteltavat rakennukset ei tulisi olla keskimääräistä puustoa korkeampaa. Alue on harvennettu paikoin melko harvaksi. Olemassa olevaa puustoa suositellaan säästettäväksi.

LÄHDELUETTELO

- Geologian tutkimuskeskus 2022: Maa- ja kallioperä, rakentaminen ja maankäytön suunnittelu. Verkkopalvelu <https://gtkdata.gtk.fi/Maankamara/index.html>. Viitattu 11.6.2022
- Hotanen, J.-P., Nousiainen, H., Mäkipää, R., Reinikainen, A. & Tonteri, T. 2008: Metsätyypit – opas kasvupaikkojen luokitteluun. Metsäntutkimuslaitos. Metsäkustannus Oy. Helsinki.
- Hyvärinen, E., Juslen, A, Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U-M. (toim.) 2019: Suomen lajien uhanalaisuus. Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö. Suomen ympäristökeskus. Garno Oy, Helsinki.
- Kontula, T. & Raunio, A. (toim.) 2018: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja. Osa 2: Luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus. Suomen Ympäristö 5/2018. Verkkojulkaisu <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4819-4>
- Luonnonsuojelulaki 1096/1996
29 § Suojellut luontotypit
46 § Uhanalaiset lajit
47 § Lajien esiintymäpaikkojen suojelu
- Metsäkeskus 2022: Erityisen tärkeät elinympäristöt. Verkkopalvelu. <https://www.metsakeskus.fi/fi/avoim-metsa-ja-luontotieto/luontotietoaineistot/erityisen-tarkeat-elinymparistot> Viitattu 11.6.2022.
- Metsälaki 1093/1996
10 § Monimuotoisuuden säilyttäminen ja erityisen tärkeät elinympäristöt
- Mäkelä, K. & Salo, P. 2021: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 47/2021.
- Paikkatietoikkuna 2022: Maanmittauslaitoksen ylläpitämä verkkosivusto. <https://kartta.paikkatietoikkuna.fi>. Viitattu 11.6.2022.
- Suomen lajitietokeskus 2022: Luonnontieteellisen keskusmuseon ylläpitämä verkkosivusto. www.laji.fi. Viitattu 11.6.2022.
- Suomen ympäristökeskus 2022: Lapio-latauspalvelu. <http://paikkatieto.ymparisto.fi/lapio/latauspalvelu.html>. Viitattu 11.6.2022.
- Vesilaki 587/2011
2 luku 11 § Eräiden vesiluontotyyppien suojelu
- Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus (2021). Suomen lajien alueellinen uhanalaisuusarviointi 2020. <https://www.ymparisto.fi/punainenlista>